

#vistårinteut

men vi slutar **aldrig** kämpa!

Remissvar från #vistårinteut Uddevalla på lagrådsremiss
Uppehållstillstånd för studier på gymnasial nivå
Dnr Ju2016/08546/L7

2017-01-08

Justitiedepartementet

103 33 Stockholm

Inledning

Rörelsen #vistårinteut består av över 7600 professionella och frivilliga från hela Sverige som möter ensamkommande unga i sina uppdrag; socialsekreterare, lärare, boendepersonal, familjehem, gode män, jurister, volontärer, kuratorer, psykologer, psykoterapeuter, enhetschefer, rektorer, läkare med flera (www.vistarinteut.org). Vi vill härmed avge ett yttrande avseende *Utkast till lagrådsremiss Uppehållstillstånd för studier på gymnasial nivå* (dnr Ju2016/08546/L7).

Vi sammanfattar inledningsvis våra viktigaste kommentarer och ger sedan bakgrunden till dessa ställningstaganden:

- *Förslagets komplexitet*: förslaget är för komplext och riskerar att skapa förvirring och osäkerhet hos berörda.
- *Förslagets omfattning*: förslaget bör omfatta alla ungdomar på flykt som deltar i gymnasieskolan alternativt läser ett tionde år i grundskolan för att sedan fortsätta på gymnasiet, oavsett om de passerat 18 eller ej och oavsett vilken typ av beslut de fått från Migrationsverket. Vidare anser vi att för att de behövande ska kunna få ta del av förslaget måste de godtyckliga och rättsosäkra åldersuppskrivningarna från Migrationsverket stoppas och att ett moratorium kring uppskrivningar införs.

#vistårinteut

men vi slutar **aldrig** kämpa!

- *Riskerna för en ej likvärdig behandling:* Vi anser att Migrationsverket ska fortsätta att betala för HVB-boende vid åldersuppskrivning eller då man av naturen fyller 18 år till dess att alla beslut i asylprocessen vunnit laga kraft. Vi anser att detta bör gälla även de ungdomar som fått uppehållstillstånd i någon form men fyllt 18 och flyttas. Idag gör kommuner olika och i de fall där ungdomar tvingas flytta till Migrationsverkets boenden är risken stor att också deras skolgång avbryts.
- *Ungdomar med psykisk ohälsa:* även de ungdomar med psykisk ohälsa som kan ha svårt att delta i och prestera i skolverksamhet bör omfattas av förslaget under förutsättning att detta intygas av läkare eller psykolog.
- *Samhällsekonomiska aspekter:* vi ser att det ur ett samhällsekonomiskt perspektiv vore mer gynnsamt om dessa elever fick permanenta tillstånd. Sverige står inför en enorm arbetskraftsbrist - att då utbilda ungdomar under tillfälliga tillstånd, vilket kan innebära att de sedan utvisas, förefaller i våra ögon kontraproduktivt.
- *Tidsbegränsade uppehållstillstånd och dess problematik:* tidsbegränsade tillstånd riskerar att bli kontraproduktiva och verkningslösa då dessa skapar stress och oro. Att utsätta unga, ofta traumatiserade människor för denna stress och oro är inte i enlighet med Barnkonventionen eller FN:s mänskliga rättigheter.

Bakgrund till ställningstagande

Vi är positiva till regeringens förslag då det blivit tydligt att den nya tillfälliga asyllagen slagit hårt mot många asylsökande barn och unga. Förslaget kan bidra till att ungdomar som har varit med om svåra saker och börjat rota sig i Sverige får stanna kvar och få en utbildning med sig i livet, var det än kommer levas. Vi är också positiva till att det finns en öppning för en del att få ett permanent uppehållstillstånd efter studierna om de då får arbete.

#vistårinteut

men vi slutar **aldrig** kämpa!

#vistårinteut

men vi slutar **aldrig** kämpa!

Vi är däremot kritiska till följande:

Förslagets komplexitet

Ungdomar får studera under olika lång tid beroende på när de kom till Sverige. Tidsperioden för denna form av uppehållstillstånd föreslås variera mellan tretton månader gånger två, tjugofyra månader och fyra år beroende på när man ansökte om asyl i Sverige och vilken slags tillfälligt uppehållstillstånd man beviljats. För de som går ett nationellt gymnasieprogram ska möjlighet finnas att gå ut gymnasiet. För dessa finns även tillägget sex månaders uppehållstillstånd efter avslutade studier.

Det är oklart vad som avses med att "klara" utbildningen. Ska det mätas som närvaro alternativt studieresultat – i så fall hur och på vilka grunder? Ett sådant krav kan också leda till ökad ojämlikhet då ungdomar från socioekonomiskt gynnade hem sannolikt klarar den svenska utbildningen bättre. Då riskerar klasstillhörighet och inte skyddsskäl att bli asylgrundande.

Förslagets komplexitet riskerar att skapa förvirring och oro bland de som omfattas av det. Vi instämmer i BO:s kritik att det därför är mycket svårt för barn, unga och deras vårdnadshavare att ta till sig och kunna agera på basen av detta förslag vilket strider mot Barnkonventionen.

Förslagets omfattning

Förslaget omfattar inte gruppen ensamkommande barn och ungdomar som antingen fyllt 18 år eller av Migrationsverkets blivit uppskrivna i ålder till 18 år och fått/ får beslut om utvisning. Förslaget omfattar ej heller de elever som valt eller väljer att läsa ett tionde år i grundskolan innan de går vidare till gymnasiet. Dessa elever missgynnas eftersom de inte de facto har påbörjat sina gymnasiestudier och då inte omfattas av förslaget

Många av de ungdomar som kom hösten 2015 har fortfarande inte varit på sin första intervju på Migrationsverket. Många av dem kommer att hinna fylla 18 innan beslut tas (eller om de skrivs upp i ålder). Gemensamt har de att de gått i svensk skola under en längre tid. Skälig väntetid för någon att börja skolan i Sverige är en månad, och detta har trots svårigheter följts relativt väl av Sveriges kommuner. Möjligheten att gå i skolan har gjort att de snabbt integrerats i det svenska samhället. Flertalet kommer att ha gått i svensk skola i ett och ett halvt till två år när (innan deras)

#vistårinteut

men vi slutar **aldrig** kämpa!

#vistårinteut

men vi slutar **aldrig** kämpa!

beslut om asyl tas.

Vi anser att förslaget bör omfatta alla unga på flykt som går i någon form av gymnasieskola. Alla bör få slutföra sin utbildning. Detta bör gälla även de ungdomar som väljer att läsa ett tionde år i grundskolan. Vi anser att detta bör gälla alla som gått i skolan i Sverige i minst sex månader. Vi anser att tillstånden ska gälla under minst fyra års tid med möjlighet till förlängning om det behövs för att kunna gå klart gymnasiet. Alla bör få möjlighet till de sex månaders förlängda uppehållstillstånd efter avslutade studier som annars bara vissa kommer att kunna få.

Vår tolkning är att förslaget, eftersom denna grupp ungdomar inte inkluderas, kommer att ge endast en mindre grupp ensamkommande ungdomar chansen att slutföra sin skolgång.

Riskerna för en ej likvärdig behandling

Ungdomar som fyller 18 år eller skrivs upp till 18 år förlorar ofta möjligheten att gå i skolan då de när de anses vuxna flyttas till Migrationsverkets boenden vilka kan ligga långt från skolan. Om förslaget ska omfatta de grupper som regeringen avser måste kommunernas rutiner ändras och ersättningsreglerna ändras så att fortsatt skolgång underlättas istället för att försvåras. Med nuvarande system riskeras stor olikvärdighet över landet vilket påverkar i vilken utsträckning ungdomarna har rätt att stanna i landet.

De ungdomar som får avslag och som är 18 år (oavsett om detta sker naturligt eller på grund av åldersuppskrivning) berövas god man, boende och skolgång och flyttas till Migrationsverkets lokaler. På den nya orten är det inte alls säkert att de kan påbörja sin skolgång igen - det beror på hur skolan resonerar på den orten. Därmed avbryts skolgången och ungdomarna riskerar att falla utanför detta lagförslag om de senare får rätt på sin överklagan.

Det är viktigt att förändra så att en ungdom som får avslag får ha kvar sin god man, bo kvar på sitt boende och gå kvar i sin skola tills hans ärende har vunnit laga kraft.

Ungdomar med psykisk ohälsa

Förslaget exkluderar de ungdomar som mår för dåligt psykiskt för att gå i skolan och/eller tillgodogöra sig undervisning. En känsla av sammanhang är avgörande för hur en individ klarar av

#vistårinteut
men vi slutar **aldrig** kämpa!

#vistårinteut

men vi slutar **aldrig** kämpa!

stressituationer, och detta är i sin tur avgörande för hälsotillståndet. Känsla av sammanhang är uppbyggt av tre olika komponenter:

- Begriplighet - att det som händer i världen är begripligt och går att förutse.
- Hanterbarhet - att de resurser som krävs finns tillgängliga för att hantera det som sker.
- Meningsfullhet i livet - att de utmaningar man möter är värda att engagera sig i.

Det som våra ensamkommande ungdomar varit med om sedan de kommit till Sverige är inte begripligt, många gånger inte hanterbart och tillvaron har blivit meningslös för vissa.

Många ungdomar har svårt att koncentrera sig i skolan; det märks en stor skillnad sedan de nya tillfälliga asyllagarna, Migrationsverkets nya praxis samt återvändandeavtalet med Afghanistan infördes. De sover dåligt, har ofta stark ångest och oro och upplever känslor av meningslöshet inför att fortsätta att engagera sig i sin skolgång. En del av våra ungdomar har låg närvaro eller har helt slutat skolan för att de mår för dåligt psykiskt.

Vi anser att förslaget ska ändras så att de med psykisk ohälsa ska kunna inkomma med intyg där det beskrivs hur det påverkar deras skolgång. Precis som för övriga barn och ungdomar som deltar i skolverksamhet bör ett sådant intyg kunna fås via BUP och/eller läkare även när det gäller ensamkommande flyktingbarn och unga vuxna.

Samhällsekonomiska aspekter

Ur ett rent samhällsekonomiskt perspektiv bör vi ta vara på de ungdomar vi utbildar i Sverige istället för att utvisa dem när de är klara med sina studier. Sverige förlorar investering i den framtida arbetskraft som är helt nödvändig för välfärden enligt Arbetsförmedlingens senaste rapport. Sverige står inför en arbetskraftsbrist de kommande åren och att utbilda unga människor för att sedan inte låta dem bidra till att täcka denna brist samt att bidra till välfärdssamhället genom att arbeta och betala skatt är i vår mening ett misstag. Därför bör dessa tillstånd vara permanenta.

#vistårinteut

men vi slutar **aldrig** kämpa!

#vistårinteut

men vi slutar **aldrig** kämpa!

Tidsbegränsade uppehållstillstånd och dess problematik

Vi vill avsluta med att säga att alla tidsbegränsade uppehållstillstånd motverkar integration och ofta medför oro och psykisk ohälsa för de som får dem. Att ge unga människor tidsbegränsade i stället för permanenta uppehållstillstånd för studier riskerar att bli kontraproduktivt. Oro och stress kring framtiden riskerar att urholka själva syftet med förslaget. En ungdom som vet att hen lever i Sverige på lånad tid kan få svårigheter att nyttja tiden till det den är avsedd för. Vi anser inte att det är i linje med varken Barnkonventionen eller FN:s mänskliga rättigheter att ge barn, ungdomar och unga vuxna tillfälliga uppehållstillstånd.

I Uddevalla har vi under 2015/16 tagit emot nästan 500 ensamkommande ungdomar sedan hösten 2015. Dessa ungdomar visade till en början på en studiemotivation och kämparglöd jag under mina drygt 10 år som lärare aldrig tidigare skådat. Äntligen var de trygga, äntligen såg de en framtid. Alla ville de bidra till sitt nya hemland. Efter de beslut som togs i slutet av 2015 och under 2016 ändrades deras sinnesstämning drastiskt. De tillfälliga uppehållstillstånden, inskränkningarna i asylskälen och de godtyckliga åldersuppskrivningarna i kombination med orimligt långa asylprocesser gjorde det allt svårare för ungdomarna att hitta motivation till sina studier. Från att ha kommit till skolan med strålande ögon var det allt mer slokande axlar vi mötte. Många orkade inte komma alls. Socialtjänsten signalerade allt mer social oro kring ungdomarna. Vi vet att studier är en av de viktigaste friskfaktorerna i en ung människas liv, men hur ska vi motivera studier för någon som ändå inte får stanna? För en stund såg allt nattsvart ut. Därför välkomnar vi förslaget om möjlighet att göra klart sina studier. Vi vill dock poängtera att förslaget är långt ifrån tillräckligt. Vårt förslag är permanenta uppehållstillstånd till alla ungdomar, ett slut på migrationsverkets godtyckliga åldersuppskrivningar och en garanti för alla ungdomar att få påbörja och slutföra studier oavsett var i landet man råkar bo och vilken ålder man hade när man startade.

För rörelsen #vistårinteuts räkning har vi som talespersoner sammanfattat de synpunkter som lyfts i dialog med sympatisörer och medlemmar.

Vänligen,

#vistårinteut
men vi slutar **aldrig** kämpa!

#vistårinteut
men vi slutar aldrig kämpa!

Mina Anger, lärare, samordnare, rektor #Vistårinteut Uddevalla

#vistårinteut
men vi slutar aldrig kämpa!